

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Történelem és Filozófia Kar
1.3 Intézet	Magyar Történeti Intézet
1.4 Szakterület	Történelem
1.5 Képzési szint	Mesteri (MA)
1.6 Szak / Képesítés	A kulturális örökség kutatása és hasznosítása (magyar nyelven) / Master's Degree

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve	Szövegek és értelmezések. Magyar paleográfia (HMM1101)						
2.2 Az előadásért felelős tanár neve	Dr. Lupescu Mária-Magdolna egyetemi docens						
2.3 A szemináriumért felelős tanár neve							
2.4 Tanulmányi év	I	2.5 Félév	1	2.6. Értékelés módja	Vizsga	2.7 Tantárgy típusa	Szaktantárgy/ opcionális

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszama)

3.1 Heti óraszám	2	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	28	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					30
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					20
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portofóliók, referátumok, esszék kidolgozása					20
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					12
Vizsgák					15
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszama	97				
3.8 A félév össz-óraszama	125				
3.9 Kreditszám	5				

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	<ul style="list-style-type: none"> ajánlott a magyar forrásnyelv tantárgy alapképzésen való hallgatása
4.2 Kompetenciabeli	<ul style="list-style-type: none"> a magyar nyelv ismerete erősen ajánlott hasznos a latin nyelv ismerete

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none"> klasszikus vagy elektronikus tábla fénymásolatok készítésének lehetősége aktív részvétel
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	<ul style="list-style-type: none">

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • CP1. Az alapvető történettudományi ismeretek és módszerek elsajátítása. • CP3. A történettudomány területén felhasználható alap- és alkalmazott kutatáshoz szükséges készségek elsajátítása. • CP4. Tanítási ismeretek elsajátítása a történettudomány területén (művészettörténet, a magyarság története, társadalomtudományok). • CP6. Készségek elsajátítása az egzisztenciális, kulturális, politikai és kommunikációs jelenségek komplex inter- és multidiszciplináris megközelítéséhez. • CP8. Történelmi szövegek szerkesztési, elemzési, fordítási és kiadási képességek elsajátítása.
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • CT1. Az alapvető tudományos ismeretek elsajátítása. • CT6. A tudományos kutatáshoz nélkülözhetetlen készségek elsajátítása. • CT7. Szerkesztési és elemzési készségek elsajátítása. • CT8. A szakterület legfejlettebb információs és dokumentációs forrásainak az ismerete.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	<ul style="list-style-type: none"> • Jelen tantárgy célja, hogy a mesterképzős hallgatók számára alapvető paleográfiai ismereteket nyújtson. Mind a történészek, mind a levéltárosok, könyvtárosok, de akár a művészettörténészek és a régészek munkájához is nélkülözhetetlen az írott, eredeti források elméleti és gyakorlati ismerete, amihez alapvető fontosságú, hogy a hallgatók az iratok nyelvében, nyelvezetében és a paleográfiai ismeretekben jártasak legyenek. • Miután az országos, a területi és a szaklevéltárakban a kora újkortól jelentkeznek számottevően a magyar nyelvű források, ezért elsősorban az ebből a korból (16-18. század) származó forrásokkal ismerkedhetnek meg a hallgatók. • Emellett az is fontos, hogy a hallgatók lehetőleg minden olyan intézmény működését megismerjék, amelyek fontos szerepet játszottak a későbbi gyakorlat szempontjából az irat kibocsátás terén (királyi kancellária, erdélyi fejedelmi kancellária, hiteleshely, vármegye, város (mezőváros), egyház és magánszemélyek) • A tantárgy lehetőséget nyújt a magyar művelődéstörténeti ismeretek bővítésére (könyvtártörténet, írásfejlődés, a nyomdászat története).
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	<ul style="list-style-type: none"> • Az elméletet a gyakorlattal nagymértékben ötvöző gyakorlati jellegű órák célja az, hogy a hallgatók az eredeti iratok másolatát betűhíven képesek legyenek átírni (a rövidítéseket külön jelöléssel feloldják, a sorok tagolódását, az eredeti központosítást, valamint a kis- és nagybetűket megtartják), az átírt szöveget regesztával ellátni, és a keltezést feloldani. • Sajátos célkitűzés az adott forrás elemzési képességének elsajátítása, a társadalmi, politikai, gazdasági és egyházi/vallási élettel kapcsolatos aspektusok feltárása • A végső cél, hogy a hallgató elolvasni, megérteni és feldolgozni tudja az olvasott korabeli magyar nyelvű szöveget.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. TÉMA: Bevezetés - a paleográfia, mint történeti segédtudomány meghatározása; az írás és paleográfia kapcsolata; a paleográfia története, a modern paleográfia születése; az iratok íróanyaga; az iratok készítéséhez szükséges írószerek és íróeszközök bemutatása	Bemutató, beszélgetés	
2. TÉMA: a magyar nyelv és írás kapcsolata; a történeti nyelvészet kialakulása; a magyar nyelv finnugor származásának tétele; a magyar nyelv történetének régi és új korszakolása; a nyelvtörténeti korszakok jellemzői	Kommunikáció, vita	
3. TÉMA: Kereskedelemre vonatkozó iratok: Bornemissza Anna utasítása a fogarasi vásárbírák számára, a fogarasi borbírák instructiója (Fogarasi református egyházközség levéltára az Erdélyi Református Egyházkerület Levéltárban)	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
4. TÉMA: Céhekre vonatkozó iratok: Kolozsvár városának a mészáros céhre és mesterekre vonatkozó végzése (KmOL Kolozsvár város levéltára, Közgyűlési jegyzőkönyvek)	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
5. TÉMA: Céhekre vonatkozó iratok: Báthori Zsigmond engedélye mészáros céh megszervezésére Gyulafehérvárott és a fogarasi mészárosok rendtartása (MOL F 2. XXII. p. 227-230, Fogarasi református egyházközség levéltára az Erdélyi Református Egyházkerület Levéltárban)	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
6. TÉMA: Belváry Ferenc, Báthori István és Nádasdy Márton különböző csatákról szóló leveleinek olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
7. TÉMA: Sombory Benedek és Mihály záloglevelei, Péter deák és Bagdi György különböző csatákról szóló leveleinek olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
8. TÉMA: Paksy Kata kelengyelajstromjának és Báthori Anna ingóságainak olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
9. TÉMA: Mikola Imre, Farkas és Pál levelei a báró Jósika család levéltárából (Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára a Kolozsvári Állami Levéltárban) (fényképek)	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
10. TÉMA: Vér András és Suky István menedéklevelének, valamint Várday Aladár és Corvin János leveleinek olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
11. TÉMA: Cseh István, Bodó Ferenc és Pókai Sárosi János végrendeleteinek olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
12. TÉMA: Báthori Anna és Drágffy János két nyugtájának, Dóczy Ferenc kötelezvényének,	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek

valamint Ethele Ferenc osztálylevelének olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.		
13. TÉMA: Drágffy Mária kelengyelajstromának és Tomori Pál javai jegyzékének olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek
14. TÉMA: Thurzó Elek, Telegdi Fruzsina és Kanizsai Orsolya szerelmes leveleinek olvasása, átírása, kivonataik elkészítése.	Írásgyakorlat, forráselemzés	Fénymásolatok, kézikönyvek

Bibliográfia

*** *A latin paleográfia szempontjainak és kutatási módszereinek fejlődése* (<http://mek.niif.hu/03200/03226/html/jako11.htm>)

Bak Borbála: "A XVI-XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései". *Fons* 7.1 (2000): 91-137. (Biblioteca Societății Muzeului Ardelean)

https://epa.oszk.hu/03300/03304/00019/pdf/EPA03304_fons_2000_01_091-137.pdf

Benda Kálmán: "A Magyar Országgyűlési Emlékek sorozat 1607-1790 közti részének szerkesztési és forrásközlési szabályzata". *Századok* 108.2 (1974): 436-475. (Biblioteca Societății Muzeului Ardelean, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”)

Bessenyei József – Horváth Zita – Tóth Péter – Tringli István: *Latin – magyar – német paleográfiai szöveggyűjtemény*. Budapest, 2006 (<http://mek.oszk.hu/04800/04866/04866.pdf>)

Hargittay Emil (szerk.): *Bevezetés a régi magyarországi irodalom filológiájába*. Universitas Könyvkiadó, Bp., 2003. (23–74; 326–340; 355–367; 380–381; 402–409; 412–415; 422–426. o.)

<http://mek.oszk.hu/18000/18020/18020.pdf>

Hegedűs Attila – Papp Lajos (szerk.): *Középkori leveleink (1541-ig)*. /Régi magyar levéltár 1./ Budapest, 1991, Tankönyvkiadó. (Biblioteca Societății Muzeului Ardelean,

<http://mek.oszk.hu/17600/17642/17642.pdf>)

Higounet, Charles: *L'écriture*. Presses Universitaires de France, Paris, 1969.

Houston, L. A.: *Literacy in Early Modern Europe. Culture and Education 1500–1800*. London, Longman, 1988.

Jakó Zsigmond – Radu Manolescu: *A latin írás története*. 1987 (<http://mek.niif.hu/03200/03226/html/>)

Kállai István: *A magyar hivatali írásbeliség 1181–1981*. Budapest, 1984.

Kéki Béla: *Az írás története. A kezdetektől a nyomdabetűig*. Vince Kiadó, Bp., 2001.

Murvai Olga – Anton Ecaterina: *Curs practic de limba veche și paleografie maghiară*. București, 2000.

Nyíri Kristóf és Szécsi Gábor (szerk.): *Szóbeliség és írásbeliség. A kommunikációs technológiák története Homérosztól Heideggerig*. Áron Kiadó, Bp., 1998.

Papp László: *Magyar nyelvű levelek és okiratok formulái a XVI. században*. /Nyelvtudományi értekezések 44. sz./ Budapest, 1964. (Biblioteca Societății Muzeului Ardelean)

https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKozlomenyek_37/?pg=148&layout=s

Réfi Oszló Magdolna: *Iratfajták, irattípusok*. Bp., 1988, Levéltári Módszertani Füzetek 6. (https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariKorpusz_LevModFuz_06/?pg=0&layout=s)

Szentpétery Imre: *A kronológia kézikönyve*. A Chronologia és az Oklevéltani naptár összevont, javított és bővített kiadása. Budapest, 1985. (<http://mek.oszk.hu/05400/05442/pdf/>)

Varjas Béla: *Paleográfiai útmutató a 15–17. századi magyar nyelvű kéziratok olvasásához*. Bp., 1982. <http://mek.oszk.hu/18000/18020/18020.pdf>

Ajánlott irodalom

Barbier, Frédéric: *A könyv története*. Osiris Kiadó, Bp., 2006.

Funke, Fritz: *Könyvismeret*. Osiris Kiadó, Bp., 2005.

Jakó Zsigmond: *Írás, könyv, értelmiség.* Kriterion Könyvkiadó, 1978.
<http://mek.oszk.hu/03200/03227/03227.pdf>

Knieszsa István: *A magyar helyesírás története.* /Egyetemi magyar nyelvészeti füzetek/. 2. javított kiadás. Budapest, 1959. (Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”)

Mezey László: *Paleográfia. A latin írás története.* Bp., 1964. <https://mek.oszk.hu/17100/17184/17184.pdf>

Molnár József – Simon Györgyi : *Magyar nyelvemlékek.* 3. javított és bővített kiadás. Budapest, 1980, Tankönyvkiadó. (Biblioteca Societății Muzeului Ardelean, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”)

Szentpétery Imre: *Magyar oklevéltan.* /A magyar történettudomány kézikönyve II/3./.. Budapest, 1930. (Biblioteca Societății Muzeului Ardelean, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”)

Tarnai Andor: *A magyar nyelvet írni kezdik.* Akadémiai Kiadó, Bp., 1984.
<http://mek.oszk.hu/16900/16923/16923.pdf>

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával

- szakmai nyelv, anyanyelv uralma
- elemzés hatékonysága
- interdiszciplinaritás
- kommunikációs készség fejlesztése

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Átírási készség	Írásbeli vizsga	40%
	Átírt szöveg értelmezése	Írásbeli vizsga	20%
	Fogalmi és tárgyi ismeret	Írásbeli vizsga	20%
	Egyéni munka	A félév végén írásban leadott dolgozat egy előzetesen megbeszélte téma kapcsán	20%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none"> • aktív jelenlét • alapvető paleográfiai fogalmak ismerete • dátumfeloldás • közepes nehézségű szöveg átírása és értelmezése 			

Kitöltés dátuma:

Kolozsvár, 2024.05.01.

Előadás felelőse

Dr. Lupescu Mária egyet. docens

Az intézeti jóváhagyás dátuma

Intézetigazgató

Kolozsvár, 2024.05.12.

Dr. Nagy Róbert-Miklós egyet. docens